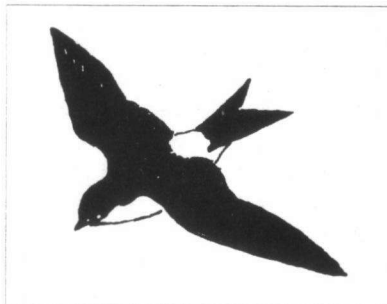


In de reeks tellingen die vanaf het eind van de jaren zeventig wordt uitgevoerd was het aantal broedende huiszwaluwen nog nooit zo groot. In het onderzoekgebied zijn 1208 nesten gevonden.

Dick A. Jonkers

2000: topjaar voor huiszwaluwen

Groot was de verrassing toen bleek, dat er in totaal 1208 paren huiszwaluwen in het onderzoekgebied gebroed hadden. Vergeleken met het jaar daarvoor was dat een toename met 16%. Wie had ooit gedacht dat het laatste jaar van de vorige eeuw zou worden afgesloten met een zo groot aantal broedparen. In de periode 1978-1985 toen niet in alle jaren volledig is geteld lag het dieptepunt in 1985 met 599 getelde en 662 geschatte nesten en de top in 1978 met respectievelijk 1039 getelde en 1127 geschatte nesten. Van 1986-1995 waren de tellingen volledig met een zeer slecht jaar in 1988 toen 510 nesten zijn gevonden en de top in 1994 met 1025 nesten. Vanaf 1996 met 789 broedparen zette een opgaande lijn in. De laatste drie jaar kwam het aantal broedparen boven de 1000 en was er alleen in 1999 een dipje in de stijging. Het ging toen om een afname van enkele tientallen paren ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze daling is ook landelijk geconstateerd. Hoewel nog steeds niet alle gegevens binnen zijn lijkt er ook landelijk sprake te zijn van een geringe toename (mededeling H.N. Leys). Onze huiszwaluwen volgen dus de landelijke populatie. Deze laatste vertoonde overigens in de periode 1989-1999 een duidelijke afname (Leys 2000). Op Schouwen-Duiveland, waar eveneens in 1999 een geringe afname was t.o.v. 1998, nam de huiszwaluw-



Huiszwaluw

populatie met enkele procenten toe. Het aantal broedparen van de huiszwaluw lijkt zich daar te stabiliseren (van den Ende 2000).

Voor- en achteruitgang

Het totale aantal van 1208 broedparen kwam verspreid over negentien gemeenten voor. De verzamelde gegevens staan in tabel 1 vermeld. Hierbij moet worden opgemerkt dat daar een aantal gemeenten in zijn opgenomen die in feite niet binnen het onderzoekgebied van de vogelwerkgroep vallen. Zij zijn wel onderzocht omdat leden al heel lang bereid zijn om daar de kolonies te tellen en het in feite niet uitmaakt als de regio iets wordt uitgebreid. De gemeenten Bussum en Laren zijn al sinds het begin van de tellingen huiszwaluwloos. Toch wordt ieder jaar gecontroleerd of zich niet stiekem enkele paren van een nestelplek hebben weten te verzekeren.

Het aantal gemeenten waarin de huiszwaluw t.o.v. 1999 vooruit ging was iets groter dan het aantal met achteruitgang (tabel

1). Vooral de gemeenten met grote kolonies binnen hun grenzen lieten zich niet onbetuigd. In Muiden/Muiderberg bedroeg de toename 25%, in Naarden 26% en in Eemnes 35%! Huizen, dat geen echte grote kolonies herbergt, steeg met 18%. In de andere plaatsen waar een toename plaatsvond mag deze geen naam hebben. Wel is het opvallend dat de dicht bij elkaar liggende plaatsen Ankeveen, Kortenhoef en 's-Graveland wel tot de stijgers behoorden en het eveneens in een waterrijk gebied liggende Loosdrecht niet. Twee clusters met afname waren Nederhorst den Berg/Vreeland en Loenen/Nieuwersluis. In Blaricum blijft het aantal broedparen in de wijk die tegen de noordgrens van het open gebied naar de Bijvanck ligt nog steeds afnemen.

Tabel 1. Aantal broedparen van de huiszwaluw per woonplaats in 2000

Plaats	2000	1999	trend
Muiden/Muiderberg	366	273	+
Weesp	69	113	-
Nigtevecht	18	16	+
Nederhorst den Berg	17	26	-
Vreeland	17	20	-
Loenen	13	20	-
Nieuwersluis	13	15	-
Ankeveen	38	34	+
's-Graveland	38	24	+
Kortenhoef	70	66	+
Loosdrecht	60	69	-
Hilversum	5	3	+
Hollandsche Rading	3	1	+
Naarden	160	118	+
Huizen	103	74	+
Blaricum	8	14	-
Eemnes	203	132	+
Eembrugge	20	17	+
Eemdijk	54	55	-

De toptien van gemeenten met de meeste broedparen wordt zoals gewoonlijk weer aangevoerd door de dicht bij het IJmeer liggende combinatie Muiden/Muiderberg. De twee grote kolonies van boerderijen aan de Noordpolderweg in de Noordpolder beoosten Muiden nemen alleen al een derde van het totale aantal broedparen in die gemeentes voor hun rekening. Op ruime afstand volgt als tweede Eemnes met drie kolonies die bepalend zijn. Het gaat om de bekende en reeds eerder beschreven kolonies aan nieuwbouwboerderijen in de Noordpolder te Veld en een in de Oostermeent, in feite tot Blaricum behorend. Op grond van landschappelijke overwegingen en de ligging dicht bij het telgebied Eemnes worden de aantallen bij deze gemeente gerekend. Het rijtje dreigt eentonig te worden, want Naarden bezette opnieuw de derde plaats. Ook hier zijn weer grote kolonies, die van Quest International en van de boerderij Stadszicht aan de Overscheenseweg. Overigens zijn voor het eerst sinds 1980 in de vesting Naarden meer dan 50 broedparen gevon-

den (mededeling H.W. Reddingius-Schreuder). Eemnes en Naarden (buiten de vesting) zijn voor het handhaven van grote aantallen broedparen heel sterk afhankelijk van het voortbestaan van de grote kolonies.

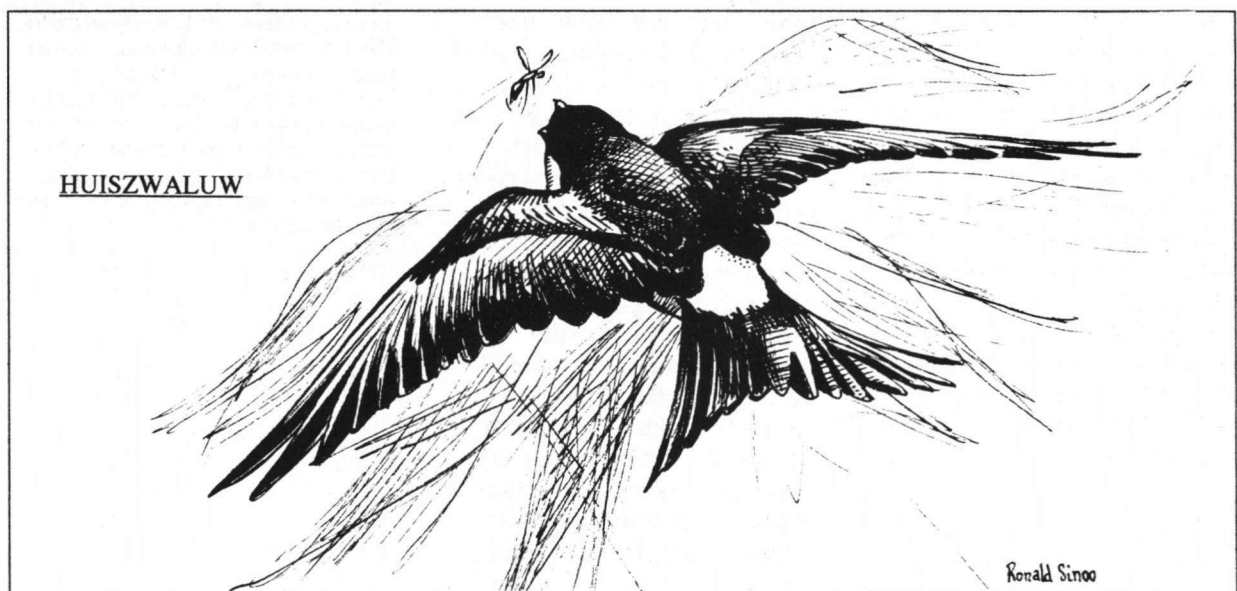
Kunstnesten

Lang niet altijd raken kunstnesten bezet. Wat daarvan precies de oorzaak is, zoals bij een woning in Eemdijk, midden in een gunstig gebied, is niet duidelijk. Daar hangen al jarenlang drie kunstnesten die nog nooit bezet zijn geweest. In dezelfde plaats was een kolonietje van vijf nesten met daarin drie kunstnesten. In Eembrugge bestond een kolonie van elf nesten uit vier kunstnesten en zeven natuurlijke nesten die daar tegenaan waren gebouwd. Ook in Eembrugge zaten twee kunstnesten en vijf natuurlijke nesten dicht bij elkaar. Wat de resultaten met kunstnesten betreft mogen we best tevreden zijn. Vorig jaar werd uit Borculo/Neede (Achterhoek) gemeld dat slechts dertien van de 150 aangebrachte kunstnesten bewoond waren. Men gaat proberen door het aanleggen van modderbadjes en het spannen

van rustdraden de huiszwaluwen zover te krijgen dat zij wel op de voor hen geprepareerde plekken gaan nestelen (Coster & Gronert 2000).

Andere hulp

Al jarenlang waren er perikelen rond een nieuwbouwboerderij in de Noordpolder te Veld (Eemnes). Het leek erop dat deze grote kolonie ondanks de aangeboden hulp uiteindelijk als gevolg van het niet meer gedogen door de eigenaar voorgoed verloren zou gaan. De doortastendheid van onze leden Gert Bieshaar en Marc van Houten, die bij de betreffende agrariër de koe bij de horens vatten, had een verbluffend resultaat. Zij zorgden ervoor dat onder de boeiborden aan de achterzijde van de boerderij zwarte plastic lappen de huiszwaluwen het nestelen beletten. Tegelijkertijd monteerden zij ruwhouten planken aan de voor- en achterzijde van de melkstal en aan een open schuur. Deze voorzieningen vielen zo goed in de smaak dat het aantal broedparen met bijna de helft steeg! Zou het wat zijn om elders in agrarisch gebied bij boerderijen waar huiszwaluwen geen overlast kunnen



HUISZWALUW

veroorzaken ook dergelijke planken te gaan monteren? Een ander idee is dat leden eens zouden kunnen gaan proberen modderige plaatsen te creëren in het landelijk gebied bij agrarische bedrijven en daar tegelijkertijd kunstnesten en/of planken gaan monteren. Wie neemt de handschoen op?

Koloniegrootte

Het lijkt erop alsof er een soort stuivertje wisselen plaatsvindt tussen de vestigingen met één nest en die met twee tot tien nesten. Waren er in 1999 nog 101 locaties met één nest, in 2000 waren dat er 95. Het jaar daarvoor bedroeg dit aantal 97. In de categorie 2-10 nesten werden 120 kolonies aangetroffen, tegen 114 in 1999. Het aantal plaatsen met 11-25 nesten steeg tot 21. Die van Quest International in Naarden bleef met 24 nesten de grootste. Er waren vier kolonies binnen de categorie 26-50 nesten en drie die 51-100 nesten bevatten. Die kolonies bevonden zich in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied in de Eempolders (met resp. 36 en 91 nesten), Eemdijk (43 nesten) en de Oostermeent (45 nesten). Bij de kolonie in Eemdijk moeten meer nesten hebben gezeten maar er was niet meer na te gaan hoeveel dit er geweest zijn. Eind mei waren daar al jongen en deze tuimelden bij 34 ° C. uit de nesten; in die periode raakten ook nesten los. Het aantal nesten van de kolonie in de Oostermeent was vele malen groter dan in voorgaande jaren; er zaten nu 45 nesten. De kolonie aan boerderij Stadszicht bestond bij de telling uit 64 nesten en de kolonies van de Noordpolderweg uit 42 en 78 nesten.

Medewerkers

Dank aan de velen die dit jaar de gegevens verzamelden, te weten: W. van de

Bedum, Y. Bosman, A.G. van Dalen, A. Driessen, N. Dwars, L.J. Dwars-van Achterbergh, W. Fase, W. Fokker, J. Gouw, D.A. Jonkers, W. Langendorff, J. Meyer, A.J. van Klaveren, N. Klippel, J.K. Nijhof, B. van Poelgeest, M. van der Pol, K. Pranger, J. Ram. H.W. Reddingius-Schreuder, S. Staps, J. Terlouw, A. P. Vermeule en F.H. van de Weijer.

Geraadpleegde literatuur

Coster, R. & A. Gronert 2000. Kieskeurige

huiswaluw krijgt gewelddadige klap. De Windbreker 130: 8-10.

Ende, G. van den 2000. Huiswaluw-populatie op Schouwen-Duiveland lijkt zich te stabiliseren. Sterna 45(4): 89-91.

Leys, H.N. 2000. Broedvogelonderzoek 1999 huiswaluw en oeverwaluw. SOVON, Beek-Ubbergen.